

УДК 332.33:631.459:502.6

В.Ф. Камінський, доктор сільськогосподарських наук, професор, член-кореспондент НААН

І.П. Шевченко, кандидат сільськогосподарських наук

Л.П. Коломієць, кандидат сільськогосподарських наук

ННЦ «ІНСТИТУТ ЗЕМЛЕРОБСТВА НААН»

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ ЗА АДАПТИВНОГО ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ

Досліджено основні напрями організації сільськогосподарського землекористування на еколого-ландшафтній основі.

Використано системно-структурний аналіз підходів до оптимізації землекористувань сільських територій.

Проаналізовано досвід організації та ефективного використання земельних угідь в ерозійно-небезпечних агроландшафтах зони Лісостепу.

Розроблено та впроваджено ряд оптимізаційних заходів з охорони та раціонального використання сільськогосподарських угідь, що сприятимуть реалізації сталого розвитку сільських територій.

Запропоновано цілісну систему науково-методичних підходів до опрацювання теоретичних положень та практичних заходів з організації території аграрних землекористувань, проектування і освоєння новітніх ґрунтозахисних ландшафтних систем землекористування, що забезпечить подальший розвиток сучасної багатофункціональної системи управління земельними ресурсами держави.

Ключові слова: землекористування сільських територій, земельно-ресурсний потенціал, управління земельними ресурсами, деградація земель

Аналіз розвитку управління земельними ресурсами свідчить про те, що воно ґрунтується на поданні використання землі як природного ресурсу, територіальної бази й основного засобу виробництва; державному регулюванні земельних відносин та землекористування незалежно від форм власності на землю.

Це актуалізує необхідність проведення наукових досліджень, пов'язаних з удосконаленням теоретичних та методичних розробок у сфері організації сільськогосподарського виробництва на агроландшафтній основі, методів проектування земельних угідь, їх еколого-економічне обґрунтування, створення екологічно збалансованих агроландшафтів. Таким чином, подальші наукові дослідження необхідно спрямувати на удосконалення методологічних і методичних основ щодо організації екологічно безпечного землекористування, шляхом планування і прогнозування раціонального використання земель, економіко-ландшафтного зонування території, впровадження комплексу природоохоронних заходів, реалізація яких сприятиме переходу на збалансовану в соціально-економічному й екологічному відношенні модель землекористування.

Сучасна стратегія раціонального використання та охорони земель базується на комплексному екосистемному баченні і спирається на цілий ряд глобальних пріоритетів, зокрема, на збалансоване і невиснажливе їх використання, захист уразливих екосистем та сприяння екологічно безпечного ведення сільського господарства, що можливо лише за урахування основних чинників формування високопродуктивних, екологічно збалансованих сільськогосподарських агроекосистем. Тому, пошук шляхів оптимізації сільськогосподарського землекористування, дієвих форм управління станом функціонування природно-господарських систем є надзвичайно ак-

туальною проблемою у розв'язанні якої важлива роль належить науковому обґрунтуванню принципів організації території із врахуванням структурно-динамічних особливостей агроландшафтів, а саме:

- у процесі аналізу ландшафтної неоднорідності необхідно враховувати його багатофакторність і багатофункціональність;

- використовуючи потенційні можливості сільськогосподарського ландшафту необхідно дотримуватись збалансованого співвідношення щодо використання, покращення і консервації певного виду угідь [5].

У Концепції сталого розвитку агроекосистем в Україні на період до 2025 року зазначено, що сталий розвиток аграрних виробничих систем повинен базуватись на:

- оптимізації структури агроландшафтів і удосконаленні загальних систем землекористування в контексті нових земельних відносин та наявного ресурсного потенціалу;

- удосконаленні міжгалузевої структури і адаптації сільськогосподарського виробництва стосовно ґрунтово-кліматичних умов і ресурсних можливостей;

- формуванні зональних конкурентоздатних ресурсо- і енергозберігаючих моделей ефективного ведення сільськогосподарського виробництва на засадах природоохоронної організації території, відтворення природно-ресурсного потенціалу та отримання продукції високої якості;

- забезпеченні збереження, збагачення та раціонального використання біологічної різноманітності в агроландшафтах;

- удосконаленні структури посівних площ і сівозмін з метою більш повного використання біокліматичного потенціалу, покращення фітосанітарного стану ґрунту і агрофітоценозів, підтриманні опти-

мального балансу органічної речовини та біологічного стану ґрунту;

– застосуванні ґрунтозахисних енергозберігаючих технологій обробітку ґрунту, які забезпечують оптимізацію його агрофізичних властивостей та підвищення протиерозійної стійкості, особливо в регіонах прояву ерозії і дефляції [1].

Зростаюче антропогенне навантаження і, як результат, трансформація природних ландшафтів призводить до того, що проблема охорони земельних і водних ресурсів стає першочерговою і невідкладною.

Використання земельних ресурсів у басейнах річок України характеризується рядом особливостей, до яких, перш за все, слід віднести високий рівень сільськогосподарського освоєння і розораності земель.

Вирішення цієї проблеми вимагає системного підходу (побудованого на використанні теоретико-методологічних положень екосистемного, басейнового, ландшафтного підходів і реалізується через дотримання агроекологічних, економіко-правових норм, нормативів (стандартів), що закріплені в нормативно-правових актах), який дозволить не тільки оцінити екологічний стан річкового басейну, але й оптимізувати господарську діяльність на його території для забезпечення відновлення біогеохімічних кругообігів, зменшення загрози деградації земель.

У зв'язку з цим виникла необхідність розроблення концептуальних засад організації території з метою впровадження еколого-ландшафтних систем землеробства в новостворених агроформуваннях.

Ці засади базуються на принципово нових теоретичних положеннях, які відображають закономірності формування агроландшафтів, як поєднання природних і господарських комплексів. Запропонована концепція орієнтується на:

- створення фундаментальних основ організації і ведення екологічно-збалансованого землеробства;
- вивчення закономірностей формування агроландшафтних систем і режимів їх функціонування;
- розробку методів агроландшафтного моделювання з метою реконструкції систем землеробства, як одного із основних засобів управління агроландшафтними системами;
- більш удосконалену систему конструювання агроландшафтних систем землеробства, які забезпечать вищу ступінь їх екологічної стійкості.

Саме на основі ґрунтоводоохоронної організації сільськогосподарських ландшафтів буде забезпечено попередження деградації ґрунтового покриву, покращення екологічної ситуації в басейнах малих річок та сталий розвиток виробничих систем різних форм власності.

Формування водного стоку і закономірностей проходження ерозійно-аккумулятивних процесів залежить від ландшафтних умов того водозбору, який формує цей стік (В.Г.Глушко, 1933; С.Л.Муравейський, 1943; М.І.Львович, 1969; Є.О.Стравінська, 1984).

Водозбірний басейн трактується тут не тільки як фундаментальний геоморфологічний елемент, але

як і структурно-утворююча одиниця, яка відображає специфіку і закономірності поширення елементарних водозбірних басейнів нижчого рівня, тобто виділення функціонально-цілісних систем, елементи яких об'єднуються односпрямованими потоками речовини і енергії, різняться природними властивостями та ступенем антропогенного впливу.

Відділом сільськогосподарського землекористування і захисту ґрунтів від ерозії ННЦ «Інститут землеробства НААН» опрацьована стратегія ландшафтно-екологічної організації території, що поєднує генетико-морфологічний метод структуризації території та позиційно-динамічних і парогенетичних басейнових структур.

З метою подальшого обґрунтування шляхів та пріоритетних заходів щодо раціонального використання, охорони і відтворення продуктивного потенціалу ерозійно-небезпечних земель проводили комплексні дослідження екологічної, соціальної та економічної складових землекористування на водозборах малих річок Сквирка і Бобрися (територія землекористування ПП ВКФ «Альянс», Обухівський р-н, Київська обл., базове господарство відділу сільськогосподарського землекористування і захисту ґрунтів від ерозії ННЦ «Інститут землеробства НААН»).

Річка Бобрися – права притока Дніпра, довжина 21 км, похил 4,4 м/км, площа басейну 104 км². Річка Сквирка – права притока Дніпра, довжина 12 км, похил 7,8 м/км², площа басейну 32,1 км².

У геоморфологічному відношенні район досліджень відноситься до Київської слабо пагорбистої рівнини з інтенсивним придолинним розчленуванням /Придніпровська височина/. Цей район характеризується значним контрастом висот, густим розчленуванням, переважанням процесів ерозії і денудації.

Абсолютні відмітки території змінюються від 92 м на урізі Канівського водосховища до 190 м, у районі с. Витачів і на півдні-платоподібному водорозділі малих річок Сквирка і Бобрися.

У межах водозбору р. Сквирка виділено 20 елементарних улоговинних водозборів, а на р. Бобрися 17 водозборів. При дослідженні водозбору, виходили з уявлення про його неоднорідність, розглядаючи його як сукупність комплексів, що різняться природними властивостями і ступенем антропогенного навантаження. Поряд з гідрологічними, метеорологічними показниками вивчали і кількісні характеристики рельєфу кожного елементарного водозбору. Найбільш важливими морфологічними показниками рельєфу, які впливають на інтенсивність ерозійних процесів є розчленованість території яружно-балковою сіткою, площа балкових водозборів, довжина і крутизна схилів.

Для водозбору р. Сквирка найбільш розповсюджені елементарні водозбори площею від 50 до 100 га (35%). Домінуючими є схили довжиною 500-550 (19%) і 350-450 м (16%). Найбільш характерна їх середня крутизна від 2 до 3 і від 3,5 до 4 градусів. Переважають схили північної експозиції.

Для р. Бобрися найбільш характерні площі елементарних водозборів до 50 га (47%). Домінують схили довжиною 350-400 м (35%) і 200-250 м (29%).

Рис. 1.

3D-візуалізація об'єкта досліджень, Обухівський район Київська область

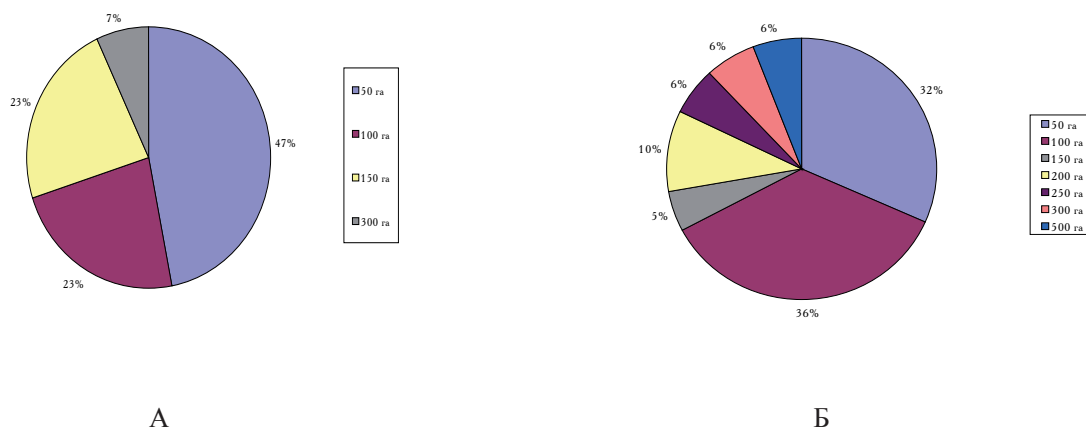

Рис. 2.

Розподіл мікродозборів за площею: А - басейн р. Сквирка; Б - басейн р. Бобріця

Переважають схили крутизною 2,0-2,5° (36%) і 4,5-5° (19%).

Кліматичні умови, ґрунтоутворюючі породи, рослинність, рельєф і господарська діяльність людини сформували характер ґрунтового покриву території, що досліджувалась.

Залежно від генетичних ознак, ступеня змитості, механічного складу на території об'єкта землеустрою виділено структуру ґрунтового покриву сільськогосподарських угідь (табл. 1).

Основний вид діяльності населення – сільськогосподарський. У рослинництві головними є зернові і кормові культури.

Для забезпечення внутрішньогосподарських і міжгосподарських зв'язків між товаровиробниками і ринками збуту продукції територія сільської ради має досить розвинену шляхову мережу. Загальна протяжність внутрішньогосподарських шляхів 12 км, з них 5 км - з твердим покриттям.

На території Халеп'янської сільської ради розташований один населений пункт (с. Халеп'я) з чисельністю населення 750 осіб.

За останні десять років певної тенденції у динаміці чисельності населення не відмічалось. Населення працездатного віку становить 65% від загальної кількості.

Населений пункт (с. Халеп'я) розташований на відстані 12 км від районного центру (м. Обухів).

На території Халеп'янської сільської ради розміщено школу, відділення зв'язку, п'ять магазинів, клуб, фельдшерсько-акушерський пункт, яхт-клуб.

З метою обґрунтування пріоритетних заходів щодо охорони і відтворення продуктивного потенціалу ерозійно-небезпечних земель виникла необхідність в обґрунтуванні специфічних принципів еколого-геохімічного аналізу.

Функціонально-геосистемний принцип полягає в тому, що при оцінюванні еколого-геохімічної

Таблиця 1.

**Структура ґрунтового покриву сільськогосподарських угідь у межах Халеп'янської сільської ради
Обухівського району Київської області**

Шифр агрогрупи	Назва агрогрупи	Всього	Зокрема			
			рілля	сіножаті	пасовища	сади
41г	Чорноземи опідзолені легкосуглинкові	25	25	-	-	-
49г	Чорноземи опідзолені слабозмиті легкосуглинкові	15	15	-	-	-
50г	Чорноземи опідзолені середньозмиті легкосуглинкові	35	35	-	-	-
51г	Чорноземи опідзолені сильнозмиті легкосуглинкові	40	40	-	-	-
52г	Чорноземи типові слабогумусовані легкосуглинкові	360	350	-	-	10
55г	Чорноземи типові слабозмиті легкосуглинкові	259	240	-	19	-
56г	Чорноземи типові середньозмиті легкосуглинкові	61	11	-	25	25
57г	Чорноземи типові сильнозмиті легкосуглинкові	35	-	-	35	-
133д	Лучні глейові середньосуглинкові	97,5	-	97,5	-	-
139д	Чорноземи лучні мочаристі середньосуглинкові	15	-	15	-	-
209г	Намиті чорноземи і лучно-чорноземи легкосуглинкові	7,5	-	7,5	-	-
211г	Намиті лучні легкосуглинкові чорноземи	2,5	-	2,5	-	-

ситуації враховується насамперед, характер функціонування природно-антропогенних територіальних комплексів (ПАТК).

Залежно від характеру, мети і складності завдань, пов'язаних із формуванням системи адаптивних агротехнологій та протиерозійного захисту в агроландшафтах, використовуються генетико-морфологічні характеристики природних комплексів, які подібні за своїм генезисом.

Особливе значення при ландшафтному аналізі територій відіграє класифікація сільськогосподарських ландшафтів за показниками геохімічної спряженості, що включає елювіальні, транзитні (транселювіальні і транселювіально-аккумулятивні), аккумулятивні (супераквальні і субаквальні) ландшафти.

Класифікація елементарних геохімічних ландшафтів являється об'єктивною основою для формування системи агроекологічних обмежень, інтен-

сифікації агротехнологій в еродованих та ерозійно-небезпечних схилових агроландшафтах з метою відвернення загрози активного розвитку ерозійних процесів та забруднення водних об'єктів токсикантами і продуктами ерозії.

Відповідно до генетико-морфологічного поділу водозбірних площ в басейнах річок проектується система ґрунтоводоохоронних заходів різного ієрархічного рівня, планується певний рівень інтенсифікації адаптивних агротехнологічних заходів.

Науковцями ННЦ «Інститут землеробства НААН» опрацьовано системний підхід до вирішення проблеми формування високопродуктивних екологічно стійких агроландшафтів, припинення розвитку ерозійних процесів шляхом розроблення ґрунтозахисної адаптивно-ландшафтною системи землеробства для господарств, землекористування яких знаходяться в басейнах малих річок [2-4].

Методологічною основою проведених наукових досліджень являється концепція природоохоронного, екологічнобезпечного та економічно ефективного використання природно-ресурсного потенціалу сільськогосподарських земель, в основу яких покладено їхні генетичні, ландшафтно-геохімічні, а також кліматичні особливості природно-територіальних комплексів. Запропоновані концептуальні засади щодо проектування природоохоронних систем землеробства на еколого-ландшафтній основі базуються перш за все на розумінні об'єктивної необхідності диференціації як системи землеробства, в цілому, так і застосовуваних агротехнологій до структурно-функціональної ієрархії ландшафту.

Опрацьовано типові проектні рішення щодо ґрунтозахисно-меліоративної просторової організації агроландшафту шляхом проектування і впровадження заходів з оптимізації структури сільськогосподарських угідь, консервації деградованих ґрунтів та трансформації луко-пасовищних угідь на засадах еколого-безпечного їх використання. За різних сценаріїв проектування землеохоронних заходів у межах схилового агроландшафту змив ґрунту може

скорочуватися на ріллі у 15-17 разів, сіножатях, пасовищах у 5-7 разів.

Розроблена в ННЦ «Інститут землеробства НААН» «Модель ґрунтозахисної адаптивно-ландшафтної системи землеробства», як наукова інформація щодо прикладів найкращої практики у сфері охорони та сталого використання земель на регіональному рівні, і включена до Національного звіту щодо впровадження Конвенції ООН про боротьбу з опустелюванням (захист ґрунтів від ерозії) (рис. 3).

Проведена досить значна робота щодо поширення просвітницьких та інформаційних матеріалів присвячених боротьбі з деградацією земель та опустелюванням. Проведено обмін досвідом та інформацією з опрацювання, комплексного вирішення питань у сфері раціонального використання і охорони земель, адаптації сільського господарства України до вимог та стандартів ЄС (США, Молдова, Монголія, Польща).

Спільно з партнерами країн Дунайського регіону (Інститут почвоведення и агрохімії ім. Николае Димо, Академії наук Молдови), фахівці Інституту

Рис.3.

Модель ґрунтозахисної адаптивно-ландшафтної системи землеробства, на прикладі ПП ВКФ «Альянс», Обухівський район Київська область

землеробства брали участь у проєкті щодо створення та розвитку мережі інноваційних науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт з проблеми «Прогнозування потенціалу земельних ресурсів у контексті ландшафтно-кластерного підходу до територіального планування розвитку землекористування сільських територій» (Горизонт-2020) [6-8].

Таким чином, вченими ННЦ «Інститут землеробства НААН» запропоновано ряд оптимізаційних та агротехнологічних заходів з охорони та раціонального використання сільськогосподарських угідь, що забезпечить екологічну стабільність в агроландшафтах, підвищить продуктивність еродованих земель, сприятиме ефективному використанню земельних ресурсів. На основі проведених наукових досліджень розроблено рекомендації для органів державної влади та місцевого самоврядування, спрямовані на удосконалення прикладних механізмів реформування вітчизняного агропромислового комплексу та розвитку сільських територій.

Висновки. За відсутності збалансованої системи використання ресурсного потенціалу земель сільськогосподарського призначення, в сучасних умовах господарювання недостатньо одного лише застосування агротехнічних та лісомеліоративних заходів у ґрунтоза-

хисному землекористуванні, оскільки ерозійні та інші деградаційні процеси на оброблюваних землях набули загрозливих масштабів, знижуючи продуктивність земель та негативно впливаючи на екологічний стан довкілля.

Зроблено аналіз та запропоновано систему науково-методичних та практичних заходів щодо опрацювання сучасної теорії та практики організації території аграрних землекористувань, проєктування, освоєння новітніх ґрунтозахисних адаптивно-ландшафтних систем землеробства.

Удосконалено теоретико-методологічні засади розвитку сільських територій та вибору моделі їх подальшого розвитку відповідно до вимог Європейської «Стратегії 2020», що сприятимуть реалізації довгострокових цілей сталого розвитку сільських територій (підвищення економічної ефективності й екологічної безпеки використання земельних ресурсів (зменшення втрат ґрунту в ерозійно небезпечних агроландшафтах до екологічно допустимих норм, поліпшення гідрологічного режиму схилів земель, підвищення урожайності сільськогосподарських культур на 15-20%, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності населення, продовольчої безпеки).

Література

1. Концепція збалансованого (сталого) розвитку агроєкосистем в Україні на період до 2025 року. – Затверджена 20.08.2003 № 280//Електронний ресурс: <http://ua-info.biz/legal/baseye/ua-cmwrur.htm>.
2. Камінський В.Ф. Актуальні проблеми управління земельними ресурсами в контексті забезпечення продовольчої безпеки держави// В.Ф.Камінський, І.П.Шевченко, Л.П.Коломієць. – Посібник українського хлібороба; Т.1, Київ: 2013. – С. 10-11.
3. Камінський В.Ф. Досвід організації та ефективного використання земельних угідь в ерозійно-небезпечних агроландшафтах зони Лісостепу/ В.Ф.Камінський, І.П.Шевченко. – Посібник українського хлібороба; Т.1, Київ: 2013. – С.10-11.
4. Камінський В.Ф. Стратегія оптимізації використання земельних ресурсів в агропромисловому виробництві в Україні в контексті світового стабільного розвитку /В.Ф.Камінський, В.Ф.Сайко. – Вісник аграрної науки №3. – 2014. - С.5-10.
5. Третяк А.М. Концептуальні засади розвитку в Україні сучасної багатофункціональної системи управління земельними ресурсами / А.М. Третяк, Р.М. Курильців, Н.А. Третяк // Землепорядний вісник. – 2013. - №9. – С. 25-28.
6. Шевченко І.П. До питання методології ландшафтних досліджень в організації раціонального використання сільськогосподарських земель/ І.П.Шевченко, Л.П.Коломієць, О.В.Гірман. - Збірник наук. праць ІЗ УААН, Вип. 1. - Чабани. – 2006. – С. 21-25.
7. Шевченко І.П. Основные направления оптимизации землепользования в эрозионно опасных агроландшафтах Лесостепи Украины/ И.П. Шевченко, Л.П.Коломиец. - CONFERIANȚA CORPULUI DIDACTICO-STIINȚIFIC "BILANTUL ACTIVITĂȚII ȘTIINȚIFICE A USM IN ANII 2000-2002". – Chisinau –2003 p.291-292.
8. I.P. Shevchenko. Optimization of rural land use in the requirements of European integration / L.P. Kolomiets // Збірник «Землеробство». Київ: 2014. – С.6-7.

References

1. Kontseptsiya zbalansovanoho (staloho) rozvytku ahroekosystem v Ukraini na period do 2025 roku. Retrieved from <http://ua-info.biz/legal/baseye/ua-cmwrur.htm>.
2. Kamins'kyi, V.F., Shevchenk, I.P. & Kolomiyets' , L.P. (2013). Aktual'ni problemy upravlinnya zemel'nymy resursamy v konteksti zabezpechennya prodovol'choyi bezpeky derzhavy. Posibnyk ukrayins'koho khliboroba. Kyiv.
3. Kamins'kyi, V.F. & Shevchenko, I.P. (2013). Dosvid orhanizatsiyi ta efektyvnoho vykorystannya zemel'nykh uhid' v eroziyno-nebezpechnykh ahrolandshaftakh zony Lisostepu. Posibnyk ukrayins'koho khliboroba. T.1, Kyiv, 10-11.
4. Kamins'kyi, V.F. & Sayko, V.F. (2014). Stratehiya optymizatsiyi vykorystannya zemel'nykh resursiv v ahropromyslovomu vyrobnytstvi v Ukraini v konteksti svitovoho stabil'noho rozvytku. Visnyk ahraranoi nauky, 3, 5-10.
5. Tretyak, A.M., Kuryl'tsiv, R.M. & Tretyak, N.A. (2013). Kontseptual'ni zasady rozvytku v Ukraini suchasnoyi bahatofunktsional'noyi systemy upravlinnya zemel'nymy resursamy. Zemle,vporyadnyy visnyk, 9, 25-28.
6. Shevchenko, I.P. Kolomiyets, L.P. & Hirman, O.V. (2006). Do pytannya metodolohiyi landshaftnykh doslidzhen v orhanizatsiyi ratsionalnoho vykorystannya sil'skohospodars'kykh zemel'. Zbirnyk nauk. prats' IZ UAAN, Chabany: 1, 21-25.

7. Shevchenko, I.P. & Kolomiec, L.P. (2003). *Osnovnye napravlenija optimizacii zemlepol'zovanija v jerozionno opasnyh agrolandshaftah Lesostepi Ukrainy. CONFERIANȚA CORPULUI DIDACTICO-STIINTIFIC "BILANTUL ACTIVITĂȚII ȘTIINȚIFICE A USM ÎN ANII 2000-2002"*. Chisinau: 291-292.

8. I. P. Shevchenko. *Optimization of rural land use in the requirements of European integration / L.P. Kolomiets // Zbirnyk «Zemlerobstvo». Kyiv: 2014. – S.6-7.*

**Каминский В.Ф., Шевченко И.П., Коломиец Л.П.
Научно-методические аспекты управления земельными ресурсами на основе адаптивного
землепользования**

Исследовано основные направления организации сельскохозяйственного землепользования на эколого-ландшафтной основе.

Использовано системно-структурный анализ подходов к оптимизации землепользования сельских территорий.

Проанализирован опыт организации и эффективного использования земельных угодий в эрозионно-опасных агроландшафтах Лесостепи.

Разработан и внедрен ряд оптимизационных мероприятий по охране и рациональному использованию сельскохозяйственных угодий, способствующие реализации устойчивого развития сельских территорий.

Предложено целостную систему научно-методических подходов к разработке теоретических положений и практических мероприятий по организации территории аграрных землепользований, проектирования и освоения новейших почвозащитных ландшафтных систем землепользования, которая обеспечит дальнейшее развитие современной многофункциональной системы управления земельными ресурсами государства.

Ключевые слова: *землепользование сельских территорий, земельно-ресурсный потенциал, управление земельными ресурсами, деградация земель*

**Kaminskyi V. F., Shevchenko I.P, Kolomiets L.P
Scientifically methodical principles of management the landed resources by adaptive organization of the use of
land**

The basic directions of agricultural land for ecological and landscape-based.

Used system-structural analysis approaches to optimize land use in rural areas.

The experience and efficient use of land erosion in agricultural landscapes dangerous zones Forest-steppe.

Developed and implemented a number of optimization measures for the protection and sustainable use of agricultural land, which will contribute to the realization of sustainable rural development.

An integrated system of scientific and methodological approaches to the study of theoretical positions and practical measures of area agricultural land use, design and development of new land of soil-landscape systems that will ensure further development of a multifunctional system of land management state.

Keywords: *rural land use, land-resource potential, land management, land degradation*

Рецензенти

Слюсар І.Т. – д. с.-г. н.

Вітвіцький С. В – к. с.-г.н.

Стаття надійшла до редакції – 18.05.2016 р.